

Gemeente van onze Heer Jezus Christus!

Vanmorgen een verhaal uit Numeri. Het 4^e bijbelboek van de Tora, de vijf boeken van Mozes. Het heet het minst bekende en minst geliefde boek te zijn. Met een aaneenrijging van voorschriften, wetten, reeksen namen van de geslachten en families van de twaalf stammen, waar ze gelegerd moesten zijn in het legerkamp in de woestijn. En waar ze straks in het Beloofde Land een stukje erfgrond zouden krijgen.

Numeri heet in de Joodse bijbel *Bemidbar: 'In de woestijn'*. Het beschrijft de overgangstijd, de lange jaren van worsteling in de woestijn. Hier moet Gods volk voorbereid worden voor het nieuwe bestaan in het beloofde land. Dat is een moeilijk, zwaar proces. Ze trekken nu niet meer wèg uit Egypte, maar gaan óp naar het nieuwe land. Ze moeten leren zich niet meer te laten leiden door een *negatieve vrijheid* (geen onderdrukking en slavernij meer), maar vervuld te raken van een *positieve vrijheid* (je bent vrij óm..., je gaat nieuwe verantwoordelijkheden leren: *vrije kinderen van God zijn in deze wereld*). Numeri beschrijft dat dit met horten en stoten gaat. En af en toe een gevaarlijke terugval. Mozes komt er achter dat ze nog lang niet klaar zijn voor die nieuwe uitdagingen. Dit gaat lánɡ duren. Hij wordt boos op zijn volk, het volk boos op hem. Zijn leiderschap dwingt niet langer respect af, boze mensen komen in opstand, het moreel zakt beneden alle peil.

Maar God zij dank, zijn er een paar enkelingen, die zich niet door de geest van onvrede en frustratie laten meeslepen. Met hun hulp lukt het het leiderschap te vernieuwen en met een frisse geest de toekomst tegemoet te gaan. Dit vinden we in *In de woestijn*.

En als je dat leest, kom je midden tussen de vele voorschriften, wetsbepalingen en namenlijsten af en toe ook kleine, bijzondere verhaaltjes tegen, pareltjes van joodse verhaalkunst: Mozes die een gids zoekt om de beste kampeerplekken te vinden in die dorre woestijn, verspieders die uit dat land terugkeren met reuzegrote druiventrossen, Bileam en de sprekende ezel, en het verhaal van vandaag, de 5 meisjes die hun vaders deel komen opeisen. Nogal eens zijn dat ook verhalen die hardnekkige, altijd weer de kop opstekende patronen blijken open te breken. Patroon-verbrekende-verhalen. Eén daarvan is dat van de vijf dochters.

Machla, Noah, Chogla, Milka en Tirsá! Wat een mooi stel meiden! Van hun uiterlijk weten we niets, maar ze zijn mooi door hun houding, het

karakter dat ze tonen, hun statuur. Hoe ze daar gaan staan! Naast elkaar. En tegenóver Mozes en de andere belangrijke mannen die het voor het zeggen hebben! Vijf zussen die gaan stáán! Ze willen staan voor hun zaak. Ze staan voor de naam van hun vader Selofchad! Ze stáán... voor talloze vrouwen die niet meetellen, en van wie het belang geen gewicht in de schaal legt...

Vijf meisjes staan óp. Vlak voor heel die mannelijke volksvergadering. Dat heet 'lef' hebben. Lef, een hebreuws woord, komt in het verhaal niet voor, maar hier is zeker sprake van! 'Lef' betekent hárt. Ze hebben 't hart, durf, gevoel voor eerlijkheid en rechtvaardigheid, om hun zaak aan Mozes voor te leggen.

Waar gaat het om? In de tweede helft van het boek Numeri worden voorbereidingen getroffen om het land binnen te gaan. In het vorige hoofdstuk heeft Mozes de geslachten en families van de Israëlieten, die door de woestijn nu dicht bij het Beloofde Land waren gekomen, opnieuw laten tellen, in een eindeloze opsomming van namen. Vervolgens is aan elke stam, elk geslacht, elke familie een stukje van dat nieuwe land toegewezen. Alleen, let wel: via de mannelijke lijn! De naam van de familiehoofden, voortgezet door hun zonen, kleinzonen enz. , wordt gekoppeld aan een stukje beloofd land dat zij spoedig gaan betreden.. Aan alle families die uit Egypte op weg waren gegaan is zo een deel, een erfdeel, toegewezen. En er wordt gesteld dat dit een regeling naar Gods wil is, een wet in de Naam van de Eeuwige.

We stellen ons voor dat dit een lange dag geduurd heeft. En nu, eindelijk, kan ieder zich opmaken om terug naar z'n tent te gaan... Maar hee – daar staan opeens die vijf meisjes! Zij worden met mooie namen genoemd: *Machla de 'tedere'*, *Noah 'zij die verzamelt'*, *Chogla 'patrijs'*, *Milka 'de koninklijke'* en *Tirsa 'de welgevallige'*. Als in de bijbel vrouwen met náme genoemd worden, dan is er iets bijzonders met hen aan de hand, en deze vijf zussen worden in het O.T. wel drie keer met name genoemd! Wát is zo bijzonder aan hen?

Zij tekenen bezwaar aan. Ze zeggen: *onze vader is in de woestijn gestorven*. Voor Selofchad ís de woestijn geen doortochtgebied geweest, maar doodsgebied. Het is hem te machtig geworden. Met zoveel anderen heeft hij het Beloofde Land *niet* gehaald. Tussen haakjes melden ze nog dat hij niet tot de opstandelingen onder Korach behoorde, van wie de weg was dood-

gelopen omdat ze in opstand waren gekomen tegen God. Nee, vol vertrouwen was hun vader op weg gegaan het beloofde land tegemoet, maar hij heeft het niet gehaald...

Maar is hij dan voor niets op weg gegaan? Om ergens in de woestijn, zónder iets van de belofte gezien te hebben, aan zijn eind te komen? Nee, hij is met al die anderen de woestijn in getrokken en heeft de beproevingen doorstaan, in de hoop en met de belofte dat hun nágeslacht straks deel zou hebben aan een toekomst van vrijheid, vreugde en vrede in het nieuwe land. Hun nageslacht. Maar in het vanzelfsprekende denken van bijna alle tijden betekende dat: hun zónen!

En dat is nu bij wet geregeld. Met aanroepen van Gods Naam: zo spreekt de Heer! Dat de zonen hun deel zullen krijgen. Elke naam van de mannen die de tocht gewaagd hebben wordt zo verbonden aan een deel, een erfdeel, in het Beloofde Land.

Maar de 5 dochters gaan verder: *nu had onze vader géén zonen*. Hij is dus twee keer dood gegaan! Voor zijn naam en nagedachtenis is er géén stukje van het land. Zijn uittocht uit Egypte is voor niets geweest. Zijn moeizame trekken door de woestijn, met alle ontberingen van dien, en zijn desondanks vasthouden aan de belofte van de Heer, leidde dus tot niets?!

Denk u zich dat eens in! Het was hun belangrijkste drijfveer om het op die gevaarvolle tocht zo lang mogelijk vol te houden: de verwachting, de stellige droom, dat zij déél zouden krijgen, of tenminste hun kinderen en kindskinderen, aan een nieuw en vrij bestaan in het land dat de Heer hen geven zou.

Denk je dat eens in! Vele van onze oudsten herkennen die droom en die drang om vol te houden bij hun ouders en grootouders: vol houden onder de moeilijke omstandigheden van de crisisjaren, de oorlogsjaren, de jaren van wederopbouw toen nog zoveel in puin was en keihard werken was geboden. Volhouden, om in elk geval hun kinderen en kleinkinderen beter onderwijs, een betere verdeling van de welvaart, eerlijker omstandigheden te gunnen. Dat was hun sterke drijfveer.

En al die groepen die sindsdien naar ons land kwamen: Indische mensen, Hongaren in 1956, gastarbeiders, Surinamers, en de vele asielzoekers: niet allereerst voor zichzelf, voor hun eigen vege lijf, maar voor hun kinderen en kindskinderen... Mensen die in gammele bootjes de zee oversteken, die in groepjes de grenzen van Fort Europa proberen te overschrijden, bijna

allen willen hier juist voor hen een beter bestaan opbouwen. Proberen vol te houden, juist voor de toekomst van komende generaties...

Maar de goddelijke wet in Israël stelde: alleen via de mannelijke lijn! Zo ging het vrijwel overal, zo dacht men nu eenmaal en niemand stond erbij stil dat door wetten, hoe goed bedoeld ook vastgesteld, bepaalde mensen, een hele categorie, wordt buitengesloten. Buiten de boot valt.

Hierom nu staan de dochters van Selofchad op. Bijzonder aan hen is, dat zij zich niet willen neerleggen bij een wet die mensen buiten hun schuld buitensluit. *Waarom zou de naam van onze vader worden weggesneden uit het midden van zijn familie? Omdat hij geen zóón heeft?*

Mozes hoort het aan en doet er het zwijgen toe. Hij is er duidelijk verlegen mee. Regels zijn regels, met de wetten van God valt niet te spotten. Maar onderwijs gaat het wel om de vraag, of een wet die onder de Naam van de Eeuwige is uitgesproken een massieve en statische bepaling moet zijn, zonder rekening te houden met het belang en de pijn van kleine mensen? Zoiets als ‘illegaal is crimineel’, uitgeprocedeerd betekent uitzetting en dan wordt er met het belang van kinderen geen rekening gehouden – wet is wet en dát is heilig!– Mozes durft er geen beslissing over te nemen. In gebed legt hij het de Heer voor.

Wanneer Mozes weer uit de tent van samenkomst komt en voor de volksvergadering gaat staan, zegt hij: “Zo spreekt de Heer: *ze hebben gelijk, de dochters van Selofchad!*”

De God met de Naam “Ik zal er zijn”, laat ons zien dat Hij in zijn verbond werkelijk met zijn mensen méégaat, dat Hij zich door hen laat beïnvloeden, dat er met Hem gesprek mogelijk is over het onrecht en de pijn die mensen onbedoeld wordt aangedaan. *Ze hebben gelijk, de dochters van Selofchad!*

Daarmee erkent God, dat het mis is, als Selofchad in de woestijn gestorven is zonder perspectief, zonder toekomst. Dat het mis is, als mensen buiten hun eigen schuld zijn buitengesloten van de belofte, van het heil, van het Beloofde Land, en vul verder maar in: van ambten in de kerk, van het priesterschap, van het Avondmaal, of in de samenleving: als mensen worden buitengesloten van goede zorg, welvaart, goed onderwijs, toekomst voor hun kinderen...

Het is werkelijk opmerkelijk wat deze oude bijbeltekst ons vertelt.

Natuurlijk blijven er nog heel wat vragen over. En onze weerzin tegen het claimen van grond dat van andere volken is... Maar wat we hier lezen is, dat Gods woord een levend woord is, niet star en absolutistisch, niet voor alle eeuwen en plaatsen op dezelfde manier geldend... Het woord van de God die méégaat, de God die terdege hoort, de God met de naam IK ZAL ER ZIJN, blijkt zich te verzetten tegen het vaste patroon, dat onvermijdelijk altijd de zwaksten, de onschuldigen treft en de machtigen hun voorsprong doet behouden... Zó heeft het oude Israël het in z'n lange worsteling met deze God leren verstaan, en zo hebben ze 't ook ons willen doorgeven...

Een belangrijke stap op weg naar méér humaniteit. Dát is wat de *'Tedere'*, *'Zij die verzamelt'*, *'Patrijsje'*, *'de Koninklijke'* en de *'Welgevallige'* doen. Opstaan tegen 'zo hoort 't nu eenmaal' en 't noodlot dat daaruit voortkomt. Opstaan in de Naam van de God, die een Ontfermer is. Zij worden vrouwen van Naam. Zoals er in de bijbel ook ándere vrouwen van naam zijn, die in hun opvallende godsvertrouwen, waarin ze verschillen van de doorsnee, vólhouden, uitblinken, een weg banen voor talloze anderen die zuchten onder vooroordeel en buitensluiting.

Dat Gods wet ook hier niet absoluut is, blijkt uit hoe het nu verder wordt uitgewerkt. Met allerlei wederwaardigheden waarmee het noodlot ons kan treffen wordt rekening gehouden: voor het geval er geen zoon is, voor het geval er ook geen dochter is, dan maar een oom of eventueel een verder familielid: maar jouw naam, de wijze waarop jij met je dromen en met je geloof op weg bent gegaan, verdient het om voort te leven. Ook in het erfdeel dat op jouw naam wordt voortgezet in het Beloofde Land...

'Erfdeel' of 'deel'... In de taal van de Israëlieten, het Hebreeuws, is het een woord dat oorspronkelijk zoiets als *'houvast'* betekende. Houvast hebben in wat jou beloofd is. Een stukje beloofd land. Deel hebben aan het Koninkrijk van God. Houvast hebben aan een heerlijke toekomst, ook als je daarvan nog niets gerealiseerd ziet. Dat deel dat jou beloofd is, houdt je op de been. Daar gá je voor. Dat mag je aangrijpen, het maakt je krachtig en vasthoudend.

In het Nieuwe Testament horen we ook over een dochter van Israël, die niet berust in hoe het altijd hóórt, in de vaste patronen. Een vrouw die kiest voor haar 'deel'.

Het is Maria, de zus van Martha. Martha, blij dat Rabbi Jezus haar huis bezoekt, wil van alles aandragen om 't hem naar de zin te maken. Druk is ze in de weer met zorgen en bedienen, wat geacht wordt de taken van een vrouw te zijn. Dus ook van haar zus, vindt ze. Een vrouw hóórt niet aan de voeten van een rabbi te zitten. *Heer, zég toch tegen mijn zus dat ze mij moet helpen.*

We kennen Jezus' antwoord: *'Martha, Martha, wat maak je je bezorgd en druk om van alles en nog wat. Wát is nou echt nodig? Hier: Maria, jouw zus, heeft het beste 'deel' gekozen. Deel – houvast, in de woorden waarnaar zij luistert, houvast in de woorden uit mijn mond, waarmee ik de Liefde van God doorgeef...*

Niks mis met het vaste patroon als jij daar blij van wordt. Niks mis met jouw dienende taak. Maar is het geen extra zegen als mensen dat vaste patroon weten te doorbreken en luisterend, meedenkend, ópkomend voor.. en vierend 'deel' hebben aan Gods Koninkrijk?

Amen.